



Åtgärdsprogram
för hotade arter



Foto: J. Stigenberg

Fakta 2023:16



Länsstyrelsen
Stockholm

Kontaktperson
Martin Elmestål
Enheten för naturskötsel
Telefon: 010-2231321

martin.elmestal@lansstyrelsen.se

www.lansstyrelsen.se/stockholm/

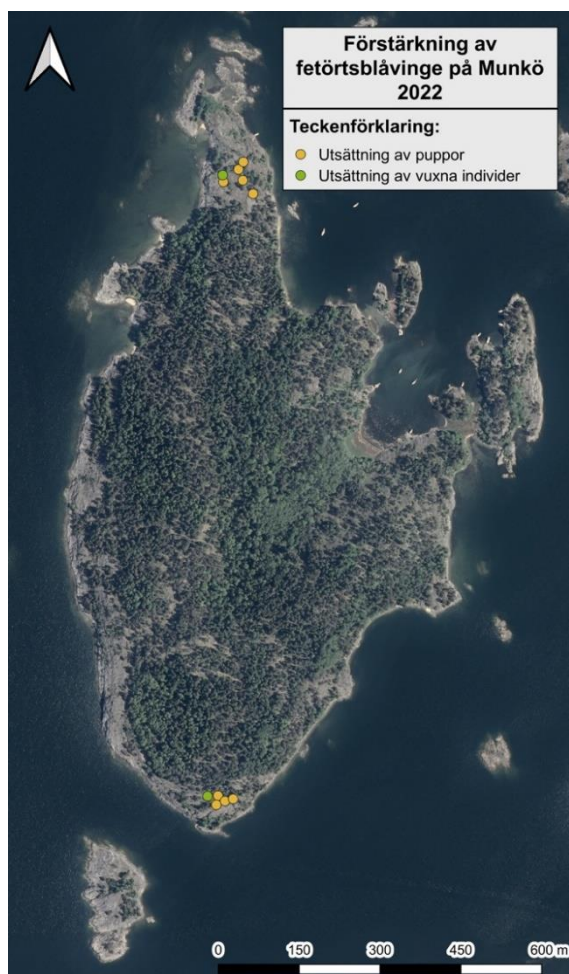
ISBN: 978-91-7937-255-2

Bestandsövervakning av fetörtsblåvinge i Stockholms län 2023

Fetörtsblåvingens utbredning undersöktes och inventerades i Stockholms skärgård under säsongen 2023. Totalt 203 ägg återfanns på Mörtö inom de 10 delområden som följs upp. Årets resultat är positivt och visar på att arten är stabil i vår skärgård. Utöver populationen på Mörtö inventerades även populationen från utsättningsförsöket på Munkö 2022. Båda populationerna visar resultat över förväntan.

Bakgrund

Fetörtsblåvinge (*Scolitantides orion*) är en ovanlig dagfjäril med specifika habitatkrav. Dess population har minskat över tiden och den är klassad som starkt hotad (EN) enligt 2020 års rödlista (SLU Artdatabanken 2020). För att bevara arten pågår ett nationellt åtgärdsprogram (ÅGP) för fetörtsblåvinge (Elmqvist 2011). I Stockholms län har flera tidigare förekomstlokaler gått förlorade på grund av habitatförändringar. Under 1990-talet och det första årtiondet av 2000-talet observerades arten sällan eller inte alls på tidigare kända lokaler, vilket ledde till farhågor om att fetörtsblåvingen möjligen var utdöd i länet. Emellertid har arten på senare år konstaterats på Mörtö och 2019 upptäcktes ett ägg på den tidigare kända lokalen Munkö. År 2021 observerades flygande exemplar av fetörtsblåvinge på Munkö. År 2020 hittades för första gången vuxna individer och ägg även vid Läskär i Nynäshamns kommun. Dessutom påträffades år 2021 ägg på de närliggande öarna Krokskär och Äpskär. År 2022 genomfördes försök att stärka populationen på Munkö genom att sätta ut 200 puppor (Fig. 1). Under årets inventering räknades ägg både på Mörtö för femte året i följd och på Munkö för andra året i rad. Under säsongen 2023 har även flertalet öar i skärgården besökts (som en del i programverksamheten vid Entomologiska Föreningen Stockholm) för att leta dels efter fjärilen men även efter potentiella lokaler för fjärilens utbredning.



Figur 1. Utsättning av puppor och imago 2022. Karta av A. Dunskis.

Material och metoder

Datainsamling

Antal ägg av fetörtsblåvinge samt position på värdväxt digitaliseras med hjälp av appen Field Maps direkt i en smartphone. I Field Mapskartan finns sedan innan de ytor (polygoner) och tidigare års fynd registrerade (punkter). Data synkroniseras in i ArcGIS och exporteras in i Artportalen. Data kan sedan tas ut från ArcGIS i olika format, till exempel som shapefiler eller excelfiler. SWEREF 99 TM är det koordinatsystem som är rekommenderat att använda. Länsstyrelsen Stockholm förvaltar fynduppgifterna men alla fynd rapporteras även in på Artportalen under specifikt projekt. Vid inventeringen på Munkö har en Garmin GPS samt programvaran QGIS använts.

Inventering Mörtö

På Mörtö finns 34 st utvalda ytor för inventering. I år, likt i fjol, inventerades endast 10 av dessa. Övervakningen av beståndet utgår primärt på inventering av ägg. Då inventeringen utförs för sent på säsongen dokumenteras även larver. Årets inventering genomfördes sent på säsongen men ändå återfanns endast ett fåtal larver.

Fetörtsblåvingeägg eftersöktes på värdväxten kärleksört och punkter (GPS-koordinater) registrerades för samtliga värdväxter med ägg. Årets ägginventering genomfördes under tredje halvan av juni av Julia Stigenberg tillsammans med entomologer från Naturhistoriska riksmuseet (H. Vårdal, M. Forshage och N. Apelqvist).

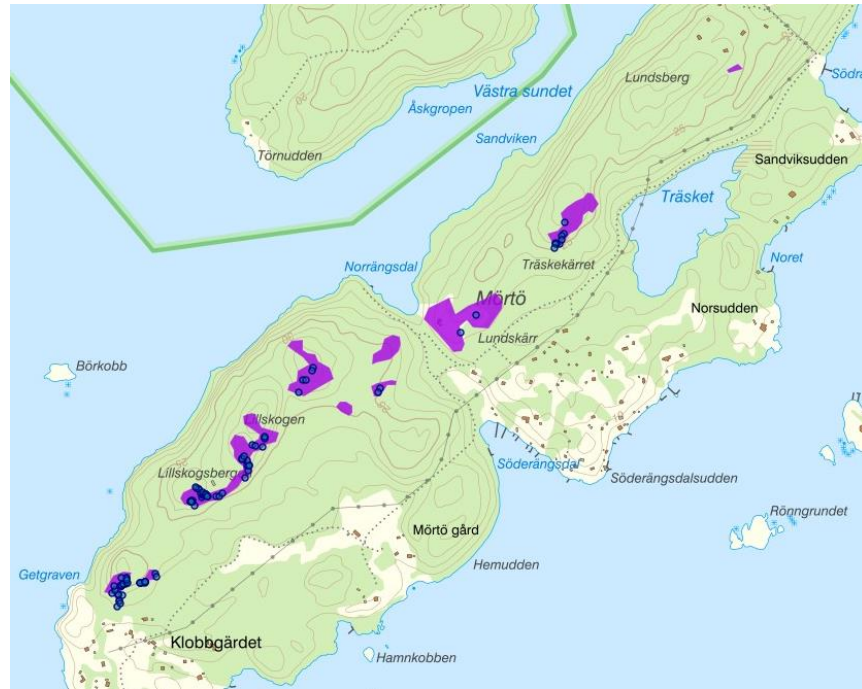
Inventering Munkö

Inventeringen på Munkö utfördes av Aivars Dunskis vid Uppsala Universitet som ett led i hans masterarbete gällande fetörtsblåvingen. Titeln på detta arbete är: *Habitat preferences for oviposition and reinforcement experiment of the chequered blue butterfly (Scolitantides orion) in the Stockholm Archipelago*. Mer detaljerade uppgifter om inventeringsmetod och resultat hänvisas till detta arbete.

Resultat

Resultat på Mörtö 2023

På 7 av 10 lokaler kunde ägg hittas. Kartbilden (Fig. 2) illustrerar dels de 10 ytorna (lila polygoner) men även årets äggfynd (blå punkter).

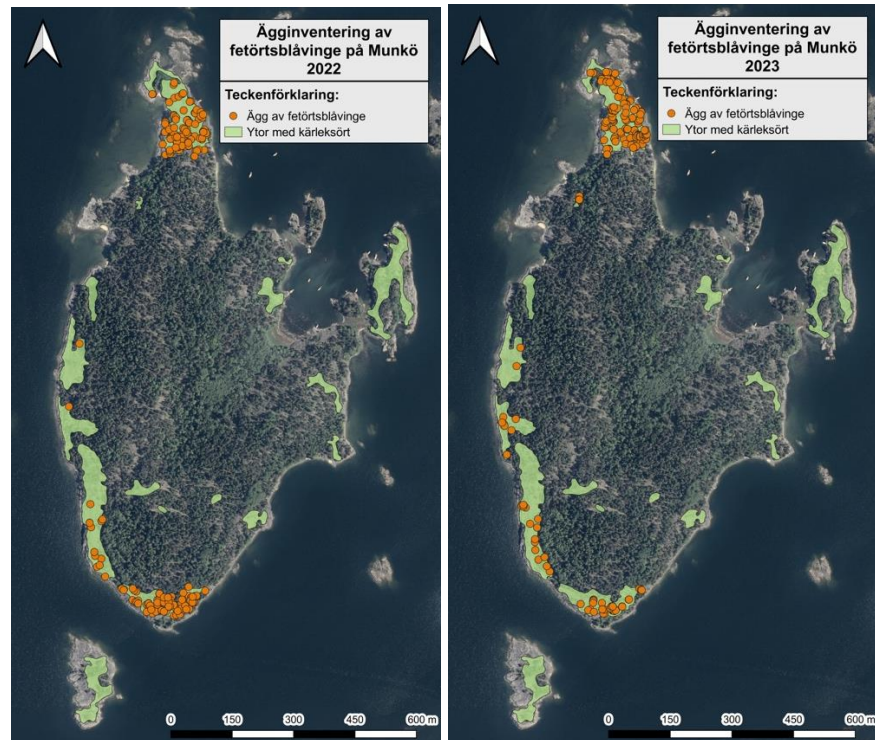


Figur 2. Kartbild med ytor (lila polygoner) och årets fynd (blå punkter).

Trots en försenad inventering och trots att vi inte hittade ägg på alla 10 lokaler kan vi visa på ett positivt resultat. Inventeringen resulterade i att 203 ägg registrerades på 97 plantor av kärleksört. Inga imago noterades men däremot 9 larver, dessa är inräknade bland de redovisade 203 äggen.

Resultat utsättning Munkö

Totalt återfanns 420 ägg på 209 plantor på Munkö säsongen 2023. 308 ägg på 145 plantor hittades på den norra delen, 112 ägg på 64 plantor i södra och sydvästra delarna. Överlag återfanns ett mindre antal ägg jämfört med fjolåret 2022 (507 ägg på 292 plantor). Kartbilderna (Fig. 3) visar översiktligt dessa fynd men illustrerar även hur arten spridit sig och nyttjat, av reservatsförvaltaren, nyupptagna ytor.



Figur 3. De två kartorna illustrerar resultatet av ägginventeringen på Munkö åren 2022 och 2023. År 2023 resulterade i färre ägg men en större spridning. Kartor av A. Dunskis.

Diskussion

Resultaten på Mörtö visar att fetörtsblåvingen fortsatt har en god population på ön. Det högre antalet funna ägg på de södra delarna jämfört med fjolåret bero på att vi i fjol hade en ny oerfaren inventerare samt att vi i år var flera personer som systematiskt kunde söka av några av lokalerna. Dessa resultat visar på att det är av yttersta vikt att man bör anlita en erfaren långsiktigt återkommande inventerare som håller sig till en och samma metodik. Vidare rekommenderas att inventeringsmetodiken diskuteras inför nästa säsong. För att få en mer standardiserad och jämförbar metod föreslås att ytorna inventeras med transektmetoden med fasta transekter eller en modifierad linjetaxering. I dagsläget är det alltför många skiftande variabler som inverkar på resultatet (ork, tid, noggrannhet).

Under våren varnades det i media om en repris av torrsommaren 2018. Dessa farhågor besannades delvis. Vår och försommar var extremt torr i skärgården vilket säkerligen påverkade all flora och fauna (Fig. 4). Men det höll inte i sig i längden, till slut kom regnet. Frågan hur fetörtsblåvingens toleransnivå för skiftande väderförhållanden förhåller sig till framtida kraftiga skiftningar får vi inte svar på efter detta år, men med årets resultat till grund känns det något betryggande att vi ändå fick ett så pass gott resultat på Munkö och på Mörtö. Det är dock viktigt att Länsstyrelsen Stockholm fortsätter att bevaka fetörtsblåvingens populationstrender samt förbättrar och utökar habitaterna under kommande år.



Figur 4. Miljöbilder från Munkö i slutet av juni månad från år 2022 och 2023. Bilderna illustrerar tydligt torkan år 2023. Fotograf A. Dunskis.

Källor

- Dunskis, A. *Habitat preferences for oviposition and reinforcement experiment of the chequered blue butterfly (*Scolitantides orion*) in the Stockholm Archipelago*. Masterarbete vid Uppsala Universitet.
- Elmquist, H. 2011. Åtgärdsprogram för fetörtsblåvinge 2011–2015 (*Scolitantides orion*). Rapport 6424. Naturvårdsverket
- SLU Artdatabanken. 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala